

K34/82

pp 1-36

s927 $\frac{1}{36}$

927 (110)
History and
geography
of Nareng

26/2/59

H. M. Mohlabe,

rec:

Bethany Mission,

59226/931

P.O. Trenchardtsdub.

7-11-1958.

$\frac{33 \times 24}{66 \times 32} = \frac{3}{8} = 0.375$
p36 = 14 pp tps
£5.

Tema ya 1: Mmamathôla.

Temana ya 1: Balaudi.

1. Therêto tha Balaudi: "Balaudi ba boya ^Mma-
magukubje, Thaba bo kama Fsakwe. Botha-
pa ka lebese fêela Meeli nkho^o a le
gôna. Ke vena Balaudi ba mma-telana
ya Fsakwe."

2. Molaudiši Dikhotê Modiba. O tswaletšee
Phusela. (Tzaneen.) Ke pele ga mo Makhowa
a ba amoga naga ya bona. Mphatho wa gwe:
Makwa.

3. Taudišo ya molaudiši mabapi le bogolo bja
naga. Mmamathôla & be a na le naga e
kholo. E be e ripa ka Letaba le Letsitele.
Ka leboya la Letsitele, a be a ripagana le
Ba-ga-Kgopa. Ka borôka a be a goma mo go
thakanago Letsitele le Letaba. Dito tše ke
dinoka.

26/2/59

927

2

K34/82

4. Magoro a mahubedu, ba ripaganya dinaga. Tšē dingwē di fiwa dikhozi, tšē dingwē ba re ke dipoluse. Mmalolo! ke di fe tšē? Di tšogeleng di le bjale. Ke magoro a mahubedu a lomsa. Theolo mo the êla, magoro a phula dipata. Le bona mo ba tšago ba dira dipata. (makoto.)

5. Leŋta šala le di bōna tšā tšela kholo ya lekoto, Lekoto ke mmila, ~~mmila ke tšela ya dikhozi~~. Lekoto ke tšela e kholo bjale ka tšona dipata tšā bo-mmakana-ga. Lekoto n'ka bo thii, ka bantšhi ke makoto. Ge bagolo-golo ba bolabola ka gore le tšā šala le di bōna, bašadi e be ba gopola tšē dibote, khamthe ba ra tšā go baba. Ka nnete ka mathō, re a di bōna di tšeta dipele.

6. Ba ba hwilego ba khutsitše. Mo laudišhi a tšwela pele le go bolabola ka mathomola a we a šetšego a bōna. O ilê a re bagwera baka ka moka ba hwilê, ba fapane le dilō tšē re di bōnago. Ke riale ka gobane ba khutsitše.
tš. 9/2/59

7. Mapono a be a tšama a bolaya batho. magosi a ke a tebago, a we a ilego a hwela mo la maruping a rena, ka nte le go bolaya ke Mapono ke a; - (1) Lekhukhunokhu (2) Seapeya, (3) Makapeya mohuma gadi mmago kuma. Ba be ba no fela ba mmitšā ka mokhwa o we, mong leina la Gwe e be e le Mmamathōla. H. Kuma. Leina le we o ilē a rediwa ke dingaka, ka morago a e thēla la molala-tadi o mogolo mapheke a letsWalō. Khōsi ya bo bedi yo we e lego morwa Lekhukhunokhu yo we leina la Gwe e be e le Seapeya, ke yēna yo we a ilego a bolaya ke Mapono thabeng ya lenakeng, Ba ilē ba fetsā batho.

8. Ba be ba tha tšame ba thopa dinaga, aowa, ba be ba tšama bathopa dikhomor. Lehono Mapono ke Makhowa. Ba khowa letšē go tšama ba re thopēla dinaga tšā rena. Naga ya gešū, ba e thopile ka le-

L 2/2/59

927

4.

K34/82

ntš^vu la gore ke dithabeng. Khanthe rena beng e be re t^ha b^one gore ke dithabeng ka ba^hka la gore e be re ija re khoro.

Temana ya 2: Temō.

9. Mašemo a rena a be a lemiwa maphameng a mebotō. A mangwe a be a lemiwa ka dipholo. Bontsi^v bja bona ba lema ka di^ata, mobu o be o thekhiwa ka mafika (matapa). Mašemo a mabote kudu a be a le lehwiting la noka ya Letsitele. Re be re na le t^ebō le temō ya geš^u ka gobane e be re gaša di^thare tša go lewa

10. Dibjalō¹ tše tša go ba di gašⁱwa: Ke tšona tše: mafela, dithōtse, dintswe, ditšhekhēnē, ditou-marapō, ditou lemerepa. Di^thare tša go lewa tša go gašⁱwa: - Dinamone, diswixi-namone, dipanana ka mehuta ya tšona. Dipōpō le dikōtšaka. Dikōtšaka tšona e be di no e melēla ka nōšⁱ, o hwetsane e no ba lefeng². Ke gore bontsi^v.

927

K34/82

5

11 Meting ya rena e be go limiwa. Le gana le hono, mo o kaya, wa bona mo we dithare di khobakanego, o ta hwe-tšana gore ke mote, E be re phela ka tšona. Dikhomo tša rena e be di fula dithabeng tša ga Khopa. Thaba e kholo ya tšona ke Leolo. Bagakhopa ke Bapedi. Ke yōna temō e we ra go ba re phela ka yōna le pelaélō e be e the gona. ~~unfetter~~

Temana ya 3: maina a dithaba le

...dinoka.

12 Re tšwa re le Phusela, re ya Leboya :- Thaba Makala-nkwe, Noka Motou-tswana, Thaba Lenukeng, Nokana Dipopototo, Thaba Nareng, Noka Metimubjeu, Thaba Mabeleka, Noka Letsitele, Thaba Legasi le Leolo ke thaba, ge re fe-ta yōna re tena ga Khopa. Meboto le dithabana ka moka di duta meeti, ke gore moetsana o mongwe le o mongwe o ~~ta~~ ela meeti. Malwetsi a ba re go ke letadi le mothapō, a gona ka baka la dithaba le dinoka a di na meeti a magakwa.

927

K34/82

6.

13 Palabolo ya mongwadi. Mongwadi ke nna motantang Mohlabe. Motho mo we a tswaletšego gona, go baima kudu go toga. Ka baka la go fenyiwa ke molaō, motho o no ba a toga ka p̄elo the khame. Le rena dip̄elo di a baba ka bakeng la khudugō ya lena. Taba kholo e we nka bolabolago yōna, ke le, a re rapeleng Khotswane. Ka gobane mogolo-golo o ilē a re: Tha go hwe-tšana o emē, šako a le na bo togē-lō.

14 O morwa mang. Ke ilē ka ba thalo-setsa gore ke morwa Mothabe. Re nama ka e thii le ba ga Mašišimale ba we e lego ba ga šaai. Ba ilē mo ba e ya phalaborwa, rena ra šala re lebeletšē mothaba wa mabēle. A ka di bōna, ke be ke no o kwa mo ba bagolo mo ba tšere magane khorong. Megopolo le mathō a bona, ka bōna ba ntebella ga bote. Theema the o thabilego ke the thegolo monna wa ga mothabe. Ka nnete šako a

927

K34/82 7.

le na bo tlogelo.

Temana ya H: Khudugô ya ba
ga Mmamathôla.

15. Ba ga Letswalo ba diyo khudusiwa. Pele ga khudusio ya bona, Makhowa ba ilê ba ba botša gore ba tšê ga mampa go dula gona. Ba ilê ba ba rwalla go ba šupa naga ešwe. Maboyong ba ilê ba gana. Ka moragô, ba ya ba ba šupa metz. Bjale go likile, le swanetšê go ya metz. Ke Borôka, a re go nyuke. Ba ga Rakôma le thetšha bananyana kudu ke bôna ba khôrô ya ga Rakôma, Ba ilê ba khuduga ba ya ba dula gona metz.

16. Dilore tša mašole di ilê tša fitha ka di 10-3-58 Legubje (march) 1458. Ka yôna Legubje ka di 11-3-1958 ba tšhediwa ka meti a go fiša. Naga ka moka ya ga Mmamathôla e ilê ya tala dilore tša mašole gammôgô le batho ba we ba yago go rora diphathô tša bôna. Ho ya dilore le 2 ya dipêpê.

17. 1959

H.

17 Mokhoši o ilē wa lla, pele ga go ba khuduša. Mokhoši wa gona, e le wa go nyaka batho ba ba nyakago mošomo. Ka tšatsi lewe ba thomago go ya go ba khuduša. Batho ba morena mohlava, ba ilē ba tšwa ba feletše ka dithamō tša ntswale dithabane. Dithabane ba ilē ba di šiya Thabina.

18. Ka morwana ba ilē ba šiya dithamō le dithabane tša bona magae. Ba ba ngwe a baka ba boela ka baka la boima bja mošomo. Dipata e be di thafithi meteng e mengwe ka baka la dithaba le meetsana. Dithoto tša bona e be di rwadiwa ke bašumi, ba di iša mo we dilore di emega gona. The - lo the the ngwe le the the ngwe e be the rwadiwa. The we ba the le - the tšago ke the we mong wa thona a the the nyakego.

19 Dilō tšewe tšago ba di rwadi - waji mahudu, methe, malwala le di -

927

K34/82

9.

^{rh}tsilo, mabjane, masenke, mabele,
diphatê le diphathô tša n̄to. Motho
yo mongwe le yo mongwe e be a ê-
mêla ke lore goba tše pedi. Ke gore
thoto ya gwe ge e ilê ya tšatša
lore, e ngwe e ya mmamatamêla.

20 ~~Se~~ Thebatana the b̄joi, the tšhabi-
ša t̄alo la th̄ona. Tšatši la mathômô
la go khuduša Ba letswalo. Dira di
ilê tša hwetsana meteng go the na
le motho. Batho ba tšhabetsê dithabe-
ng gammôgô le diruiwa tša bona.
Dira di nyamile, a di tebe le gore di
ka dira b̄jang. The th̄ôpha the thengwe
tha dira th̄a hwetsana mokhalabje.
Le yêna a be a lêkiša go tšhaba,
ka baka la botšofadi, a šitwa. Ba
ilê ba mo tswara, O ilê a ba šupa
dinto tša gwe.

21 Batho ba ilê ba fologa dithabeng ka
go b̄ona dinto di ešwa. Ba ilê ba
ntšha dibjana tša n̄to ka moka. Ka
moragô ga mowe ba tšhuba dinto
tša mokhalabje. Banna, basadi gammô-

927

10

K34/82

gô le bana ba fologae dithaba .

22 Lehu a le bonwe ka matho, ka gobane o ka the ke wa le emela. Polabolo e ya ka godimo ke ya ba tshabi. Ba ile ba bolabola ka mokhwa owe, ka baka la putšišo ya diva, ya gore le tshabang? Re tshusitse ke di lore tša go tala naga. Ra gopola gore le hono re hwile. Go fedile ba thoma go khiulla dinto tša bona. Ke moka diva tša fetoga bašumi ba go rwalla dithoto ba di isa diloreng.

23, Dikhomo, dipokolo, dinku le dipudi e be di ngwadiwa. Dithoto tša nto le tša lapa e be di tha ngwadiwi. Di be di thepele le mong wa tsona ka lore e a filwego. Di uiwa e be di ngwadiwa le go badiwa ka maina a beng ba tsona. Ke ka mokhwa o: Judas letswalo 10 ya dikhomo, 2 dinku le dipudi tše 5. Vo mongwe le yena bjale, di tēna ka thegotong (kampeng)

927

K34/82 11.

24 Dikhomo le dipokolo e be di gapi-
wa ke marentsase le basumi, motha-
pe wa pele o ile wa dira methape
e mene. Mothape o mongwe le o mo-
ngwe o na le (Ranger) le batho ba
gwe. Mothape wa go etla pele wa Ranger
Willie magomane, wa bobedi John
mathebola, wa boraro James Mashele le
wa bone wa Hermane Mohlabe, tshwe
tshwe ya moragô mja di bona yona.

25 Khomo e ile ya tswala teleng.
Ranger e ngwe le e ngwe, e filwe
molato wa go thokomela dikhomo tse
twe a di gapago. go ile ge go tswa
noka ya kuumeng dikhomo tsa ma-
thebola le mashele tsa phathagana,
ge ba thoma go di kethologanya ke
moka e ngwe ya napa ya tswala
e eme.

26 Molato o ile wa wela mashele. Di-
thopha tse tharo di ile tsa ema ka
baka la molato wa khomo ya go tswala.
The thopha tha go etla pele the dike-
le tse, mashele ~~o~~ o ile a re, khomo

927

12

ke ya mathebola. ^{p K34/82} ke yena o ile a re
ke yago. Taba ile ya tswara mashete
ka baka la gore ba ile ge ba khettho-
loganya, ya ba e eme ka thetho-
peng thagwe.

27 Mathebola a feta le mothela wa tshi-
pa yago, mapê bo bitilwe ke dikhaolo.
Mashete o ile a bona gore khomo e a
tswala, a kitima a e tiya ka lepara,
a e gapella mothapeng wa mathebola.
O dirang? ~~o~~ o ile a re khomo a se
yaka, ke ya mathebola. Bona, khomo
e a tswala, wa the ke wa e tiya.
Mona o ile a tswela pele le go e
tiya, go fithela e tswala e eme, le
ga go le bjale molato o ile wa mo we
la. O ile a sala nayō. Re ile ra
gapa dithopha, ra ya ra fitha Thabina
, Re ile ra robala gona.

28 Mothape wa dikhomo o ya Metz.
Ba ile ba di bala. Ka ethi e kae
e tswetsē teleng, e rile mo letsatsi
le dikela ra fitha Metz. Maboyong
ra boya ka lore. Ra goma ra ya

927

K34/82

13

ra gapa mothape o mongwe, le
 ôna o ilê wa robala Thabina.
 Ka letsatsi, la bobedi ya ba gona
 o fithago metz.

29 Diruiwa tša ga Mmamathôla e be
 di baballwa kudu gammôgô ~~le~~ dittho-
 to tša bona. Ba be ba tša nyake
 go bôna the the ngwe the p'atega.
 Khomo goba p'okolo ya tsielega teleng,
 e be e rwadiwa ka lore. Namane e
 la ya go tswala teleng, e ilê ya rwā-
 diwa ka lore. mašete o ilê a šala
 a gapa mmago yôna.

30 Ditau di tene dikhomong, mong wa
 dikhomo o tšhabilê. go bolwabolwa
 ka khoši. The tšhuba the thuthiwa
 the išiwa Metz, khoši mo'ilego a e
 tebe ke motho.

31 Tha go hwetsana o emê, šako a
 len na bo togêlô. Khoši e ilê ya
 ba ya tšwariwa. Ba ilê ba mo fi-
 thisa Thabina. Ka moragô ba mo
 rwala, ba mo iša lefatheng la gwe

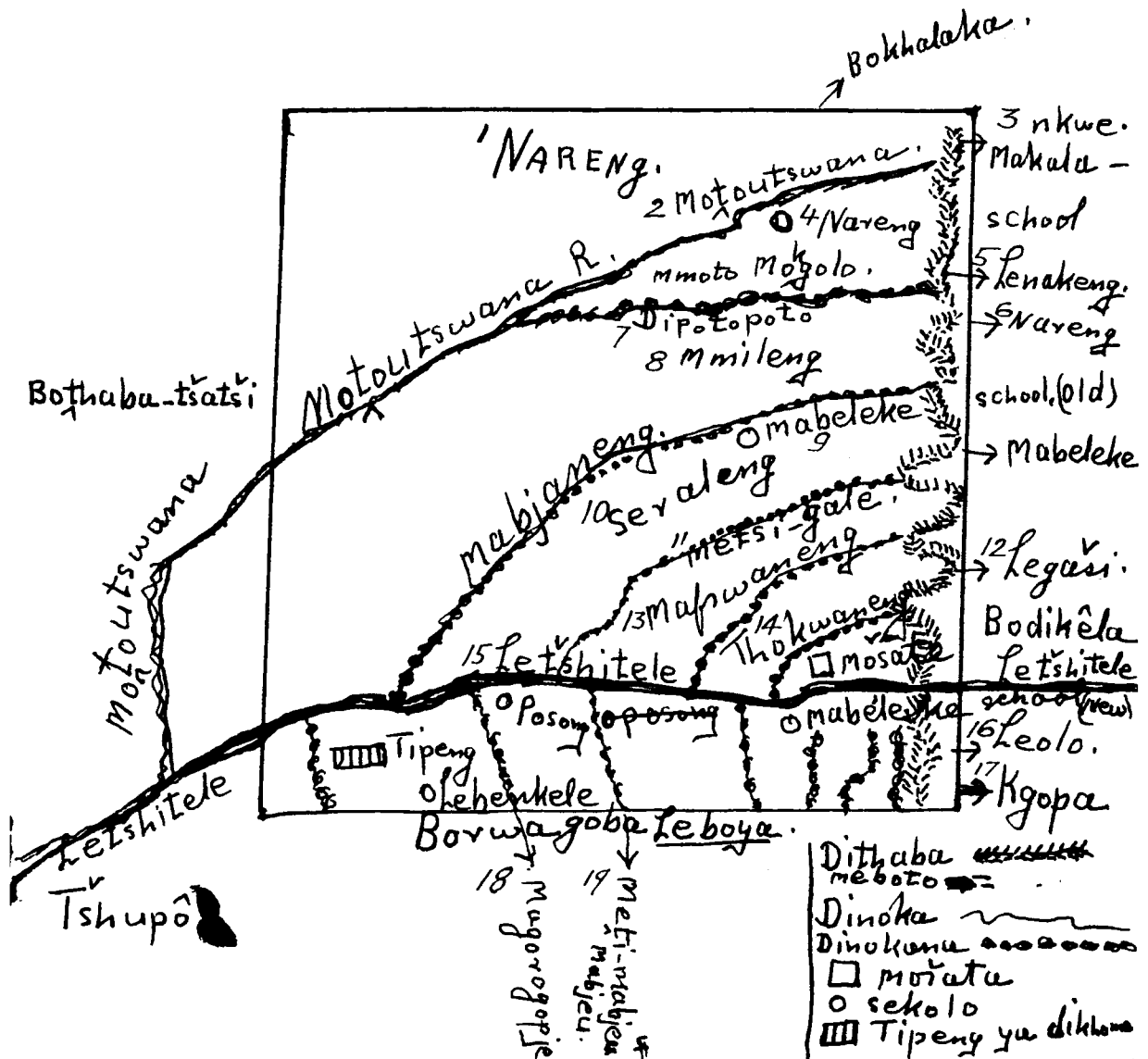
927

14

K34/82

go thotha dibjana tša gwe. Ba ilê ba mo fitiša, ba mo iša Metz. Ke moka mokhudušo wa ga Mmamathôla wa fêla ka di 18-3-58.

32 Ke ôna mmapa wa naga ya Nareng.
 O šupetsa: Dithaba, meboto, dinoka le dinokana gammôgô le dikolo, mošata le tipeng ya dikhomo.

927

K34/82

15

33 Naga ya Naveng e taletse ke dinokana. Mong noka e kholo ke Letshitele, Motoutswana ke e kholwanyana, e tshelatsa ke Dipotopoto. Meboti ya gona ka moka e na le dinokana. Mesebe e supetsa dithaba. Meboti ya gona e khonamile kudu. Le tsona dinokana tsa gona di diyo khokologa go ela ga tsona. Di simuga gona mebotong, ke dinokana tse di kholwanyana di simugago fathe ga dithaba. Ke letshitele fela e tswago ka godimur ga dithaba.

34 Letshitele. Bjale ke ge go ngodi-
lwe gore ke noka e kholo, mo e ngodi-
wa ka mokhwa o ba e epellago. Ba
e epella ka mokhwa o:-
Re tswa kgole, ga Kheepê, letshi-
tele bjata-adi bja mma-morela bo-
ana dikolobê. Ba e boeletsa gape,
ba khona ba tswela pele ka gore:-
Rena-a, iena, re tswa kgole
kgole ga na kowa letshitele, bja-
ta-adi bja mma-morela bja mma-
thatsi boana dikolobê. Le ga na
mo ba e boeletsa gape. Kosa e,
e epella ke bana ba thekolo ga-
mmogô le ba bagolo.

927

16

K34/82

35 Kheêpê, m̄ma-thatsi le m̄ma-morela.
 Ka mo fathe go t̄a ngwadiwa thalošo
 ya mantšū, a a ka gōdimu:-
Kheêpê ke thelêpê. m̄ma-thatsi ke
 Kolobê. m̄ma-morela ke golla. Khe-
 êpê ke bo thii, ka ~~bon~~ bontsi ke diê-
 pé. m̄ma-thatsi ke ka bo thii. Ka ba-
 ntši ke hamathatši. m̄ma-morela ke
~~ka bo thii, ka bontši ke bo m̄ma-morela.~~
 Mafello a koša le go thaloša go mantšū
 a yōna.

36 Lenakeng, ke leina la thaba. E
 be e le thebō the thegolo thā Ba Letswa-
 -lo. The ilê thā phuma ke mapono. Ba
 ilê ba bolaya batho ba bantši, ke mo
 we go thômago noka ya dipotopoto, ke yō-
 na e we ba go ba ba e nwa yōna mo
 ba le thebong. Dipotopoto ke gore di-
 topotopo. Ke gore batho ba ba hwilego,
 ba re ke ditopo. Ka bathii ke (setopo)
 thetopo. Ba ilê ba rēla noka e we
 leina la ditopo, ba e bitša ka gore ke
 dipotopoto. Ba bosweng bjo ba re ke Phovoro.

x

927

K34/82 17

37 Ba ga Letswalo ba e thêta ka mokhwa o:- Ke rena ba ga mma-fêfêra a Letswalo, fêfêra o mphê le thêlo, bana baka ba letse le tala maleng. Rena re boya bolaudi bja mma-telana a tsakwe. Re boya magukubje thaba bokama tsakwe. Magukubje re isa moano, re boya tsakwe. Bjale ba ile go fitsha Naveng, ba re:- Re boya sekgotlê, ga mma pêlêga batha, ganna ga mma motopo wa nôga matshošê, e tshošê ka go bidilala, e tshošê le motha e hwilê. Ageé molaudi, agee tsakwe. Ke Banaveng ba mma-tau ya magaxe.

38 Banaveng le ba ga mathô. (Sekororo). Ke Balaudi ka moka ga bona. Ba ilê ba fapana nokeng ya Makhutšwe. Ba sadi ba morago, khoši e ilê ya bolaya ke mathô, Ba ilê ba khutšiša khoši e wê nokeng e kholo ka taêlo ya Mothabê. Mathô a ilê a fôla ke moka ba napa ba khutšedise ruri. Ba napa ba hwe-tšana leina la Ba-makhutšwi. Noka

927

K34/82

18.

ya napa ya rediwa leina la ma-
khutšwi, Bona ba re ke rena ba
ga mathō. Ke ngwala ba bina khomo
ba ga ma-athō, ka baka la go nya
-ka go bapisa therêto tha bona
le ba bina khomo ba ga Letswalo.

39 Therêto tha ga maathō:

Rena re boya Nkopetsi bo dufa kō-
ma, ga mma thari ya namane, ga
mma pêlêgwa a batho, ga marete
mathamaga, ga mma polo e bošego
matšhoše. Banna la the kwe bothoko,
a se lerogo ke le-lopo. Ke rena bathwa
-na ba ba boyago bolandi bja mma
telana a tsakwe. Agee monareng, a-
gee khomo ya makhutšwi khoduma le-
role.

40 Divêto tša Ba Letswalo le Ba maathō
di a swana. Ba Letswalo a ba phula
khudu ka mpeng. Ka baka la gore bo-
na ba re motopo wa noga matšhoše. Ba
ga maathō ba phutše kudu ka mpeng ka
~~mpeng~~ mpeng ka baka la gore ba re, Marete
mathamaga, ga mma polo e bošego.

927

K34/82

19

H1. Mo ba tha boelego ke teng, maruping
 ba boela. The we ke theema. Theema
 a the na mong. Ke gore ba boets'e ka
 theko ya bolandi. Le ga go le bjale di
 peelo tsa bona di tha le phifallong. Ke
 gore a go na nnete e ba ka go botsa-
 go. Ba ile go fitha le fatheng la Metz,
 Ba dira mabjale a dinaleng. (D, tshentshi
 .) Bjala a bo na thopa. Bo bjale ka le-
 tsafi. Ba re letsufi a le na nama,
 o tse ga makhura wa fa ngwana. Ka
 bakeng la bjala dikhopolo tsa bona
 di a kwala.

H2 Mangoko. Lentsu le, le bolwabolwa
 mabapi le khozi. Mangoko ke mohumaga-
 di wa dinosi. Je o ka ganela ka phago-
 ng, motshitsi a o khone go tloga. Pha-
 go e we di a napa tsa e dira (motse)
 motse. Ntwa ya dinosi e ka lwana bja-
 ng le bjang ka baka la bahumagadi ba ba
 bedi empa mohumagadi yo mongwe, mo
 a ka the ke a tswa a tshaba le the
thopha the the ngwe, di ta no lwa di
dutsi go na mo we moteng.

s.

927

20

K34/82

H3 Mangoko yo mogolo ke makhowa. A ba fenyā rena, ba fentšē ba gologolo. Khanō ya khudugō yōna e be e le gona, ka baka la gore a ra twaêla go dula melaleng. Melala go dula maja-khudu. Ke gore Baroka. Ke baka la go fenyiwa, a sē rena ba we ra go ba re ka ~~the~~ ta ra dula magwatateng a bjale ka a. Makhowa e be ba ka the ke ba khōna go ve khuduša nageng ya gešu ka gobane ntwā ya gona e be e ya molomo.

H4 Nyatsēgo ya ba ga Mmamathōla, Re ta goma ra lebella morago, mo go H2. Re ta hwetsana lentšu le mangoko. Nka-be go be; bana ba komana bo-loto, bo-goši ke go bopana. E be re ta bōna pheletšō. Bjale ra mmotwana yo ba mmitsago Rakōma, a e tira mangoko. O ilē a khuduga pele khoši ya šalla morago. Peelo ya khoši ya napa ya thatha-fa. A hwetsana gore go buima kudu go šala ngwana morago. Khanthe ke khoši e we ya go ba e swanetšē go éta pele bana ba gwe ka moka ba mo šale moragō.

927

K34/82 21

45 Rakoma ke nta malomêla kobong. Go be go the na le motho yo we a t̄eba-go, gore nta e gona mo t̄het̄shabeng, ka gobane mo ba dut̄si ba bolabola ka khudušo ya bona, mant̄su a bona a be a o kwana. Bana ba rena ba thōmago rakiwa medivong. Molato, ke gore ke bona ba we ba t̄halifis̄ago morena mmamathōla. The manaladi the gona, the we the rwalago ditaba t̄ša rena, a e ya a bot̄ša makhowa. T̄shaba noga, e ta go loma the rēthē. Mmalot̄ nta e la še. Ke moka noga ya napa ya t̄shaba, ya t̄shabēla naging ya metz.

46 Bana ba rena, re ba t̄ent̄shit̄se dikolo, ka di t̄hinyagollo t̄še dikholo le-hono ba rakiwa mes̄omong ya bona ka baka la Rakoma. Memōya ya t̄het̄shaba t̄ha ga mmamathōla, a e go gele felo go thii ka baka la Rakoma. Yēna le t̄het̄shabana t̄ha gwe, the gōgēla kowa. Ba mošate le bona ba gōgēla ga bona. Ka baka la go the gōgēle felo go thii, go no dula go na le mpherepere.

927

K34/82

22

mpherefere o we, o bile o rakisitšē mathi-
tšhere a mangwe mošomong. Ke ba ka le-
thakoring la borena.

47 Ba ga mmamathōla ba dula ditenteng
tša Makhowa le makubeng a bona. Dinto
di agile ke ba ga Rakoma. Molato keng,
ba tša age dinto. Dikhopolo tša bona di
tšhaba bokhōba bja bofofu. Ga ba kwa-
ne le molaō wa bo-madikhone. Kowa ba
tšwago bona beng e be ba e taola. Di-
bjalo tša bona, e be ba di romēla ka nōi
mmarakeng. Lehono dikhopolo tša bona di
gopola gore ba tša ba dira makhōba a
difofu. Go na le lekhota la balimi. mo-
tho yo mongwe le yo mongwe o posetsa ke
lona dibjalo tša gwe mmarakeng. Ke
taba e ngwe e we e imelang ba ga
Letswalo. Ba na le mathō, dikhopolo
le ~~matso~~ diata tša go ngwale. Dikho-
polo tša bona di nyaka tokologo ya go
tše posetsa.

48 Melaō ya Trust e buima. Ke bjona
bokhoba bjo. Lefatheng la rena la
Nareng motho a be a e tivela ka boe-

927

K34/82

23.

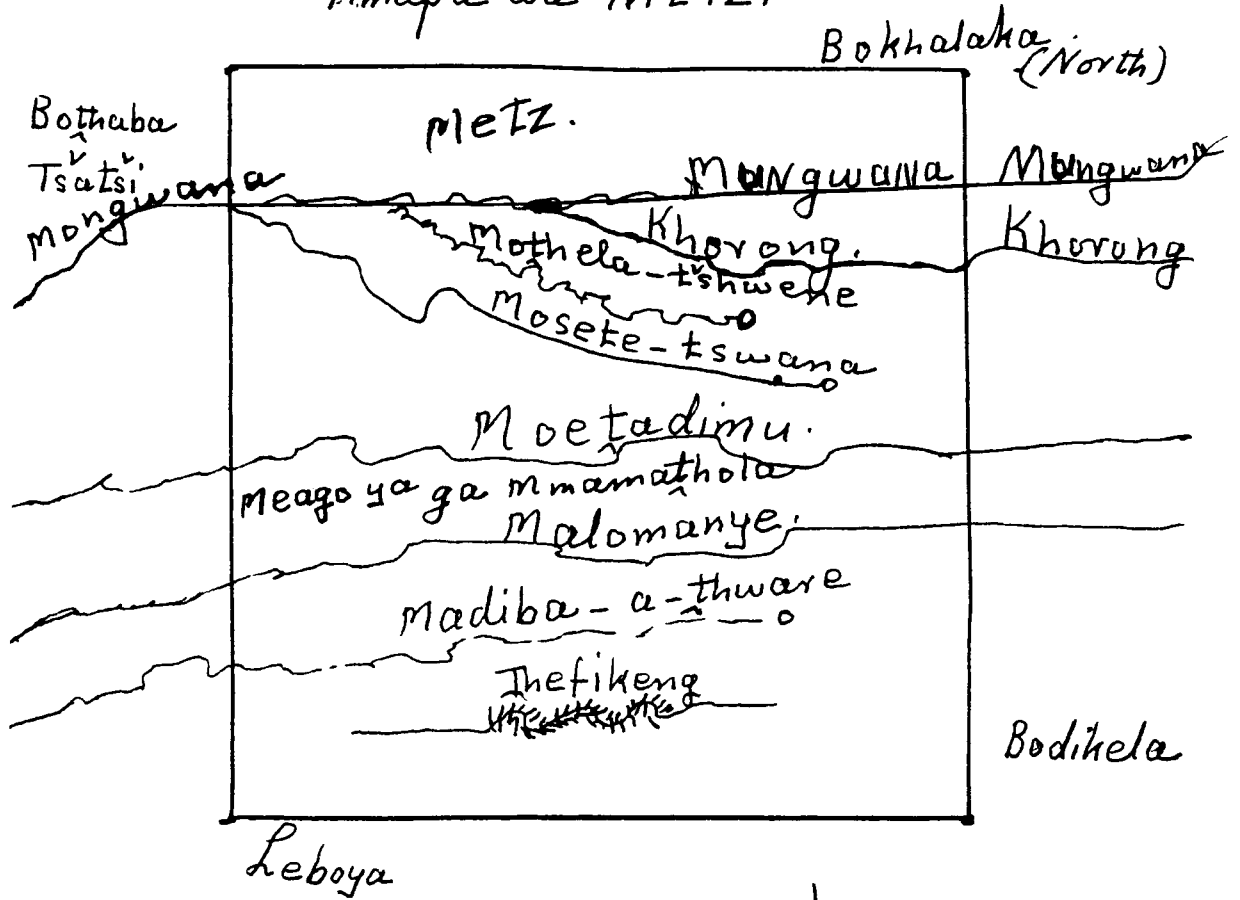
thatêlo. Bo di-katibana ba be ba le khole le rena. Diphate a di ripiwi, wa ripa o wa tšwariwa, mo nageny ya metz. Dikhopolo tša rena a di gona mo nageny e. Ka baka la go fenyiwa, re dutsi fêla ka marago.

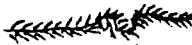
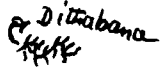

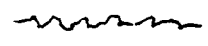
49 Ba tšwa ka dithunyeng bjale ka dipêêba (Maragoto) Dipêêba ke dilo tša bothale kudu. Di aga mete ya tšona ka fathê ga mobu, tša dira dithunya. mothang manaba a di fênêlago, di tšwa ka dithunyeng, tša tšhaba. Ba ta di rakisa ba di bolaya, tše dingwe di ta ba šiya. Ba ba ngwe ba bjale ka tšona dipêêba. Ba tshabetše dipolaseng tša makhowa le lefatheng la morena mogobôga. Melorong ya bona ke ya go nyaka go boêla marago.

Temana ya 5: Naga ya Metz.

50 Mmapa o wa ka fathê ke yona naga ya metz. Ke naga e bote ya melala. Mmapa o we o supetsa, dinoka, meetsana, meboto le dithabana.

Mmapa wa METZ.

- Dithaba
- Meboto
- Dinoka
- Dinokana

51. Ke ôna mmapa wa naga ya metz. Naga e we, a e na dithaba le dithabana. Ke dinoka le meboto fêla. mmoto o, o nago le thabana ya mafsika ke wa mo o tsetse

927

K34/82

25

madiba-a-thware. Thubana e we ba e bi-
tša gore ke Thetikeng.

52 Mungwana ke noka e kholo. E tšwa e
le morung wa Mammōtwana, nageng ya
strasburg. Dinokana di pedi magareng ga
yōna le Khorong. Di tēna khorong di tša
le ka polaseng ya strasburg. Ke mokhwa
o we di tša ngwadiwago. Maina a tšona
ke a: Khwathaneng le Ramalatyi. Ge o
e tšwa o le Bokhalaka, o tšela Mungwa-
na, Khwathaneng, Ramalatyi wa khona
o tēna Khorong.

53. Mungwana ba e epella ka koša. Ba-
ependi ba yōna ke ba bundi. Ba-bundi
ba basadi ba we ba bitšiwago Bale.
Kopêlô ya yōna e šetsê e ngodilwê le
thethong la dinoka tša naga ya ga
Mothabe. E tšwa e le strasburg, ya
tēna nage ya Mothabe ke moka ya fe-
ta ya tēna Metz.

54 Kopêlô ya yōna e ka no ngwadiwa
gape ka baka la gore mothomong a ya
ngwadiwa. Baependi ba yōna, ba e-

927

K34/82 26

pella mo ba bina malopê. Bathabendi
 ba re, mungwana mungwana. Ba go-
 bendi bare, a e^a lee. mungwana mungwana,
 mungwana bogwe bjaka. A e^a lee, roja tho-
 phi badika. A-e-a lee, roja thophi badika
 . Mungwana mungwana mungwana bogwe
 bjaka. Ba dira ga bedi. A-e-a lee, ro-
 ja thophi ba-dika. Le ga na mo ba dira
 ga bedi. Mafellô.

55 Khoro ya ga Popêla, e be ba e nwa
 meti mungwana. Khoro e ke yôna ya bo
 makholo wa dikhozi. Thophi e we ba e
 bolabolago, ba ra, gona bogweng. Ka
 gobane ba ta fitha ba ba lla magogo
 ke moka ba ba ja dijô tša bogwe. Tho-
 pi ke buušwa bja marotê. Mo go bolwabo-
 lwa ka la molomô. Mokopu wa go loma
 ngwaga o moswa, o tšwa o le gona ga bo
 makholele ôna mabêlê thoro, je ba the šu
 ba tšša mokopu wa go loma, a go na motho
 yo a swanetsêgo go ja ngwaga o moswa.
 Mafellô.

56 Khwathaneng le Ramalatyi, di ngwadi-
 lwê ka baka la gare di gare ga mungwa-
 na le khoro. Tšona di fella polaseng ya

927

K34/82

27.

strasburg, Bjale ka ge di ngodilwê, di ta thalošwa ka mokhwa o we di hwetsane-go maina. Khwathane^{ng} ke moedi wa go the-êlê meti. O êla mothwa wa pula. Monna yo mongwe, o ilê a ya le mosadi wa yo mongwe. Ditshebi di ilê tša seba mong wa mosadi. Dikhwatha tša moedi di ilê tša thuša bautswi. Ba ilê ba mo kwa a tha ta kholê-nyana. Ka baka la dikhwatha. Dipêpê le di khwatha di ômilê. Ge motho a thepela di na le lesata. O kwa di re khwatha-khwatha. Le wena moutamê o ta ba o kwa gore motho o wa ta, ge o le mutswi ke moka o thanola dirêthê.

57 Monna o ilê go fitha gae, a tiya mosadi. Ba ilê go tshabâ, a hwetsana thegolo tha bona. O ilê a tala ke peelo. Ge a fitha gae, a butšiša mosadi gore o be o na le mang. O ilê a mo fetola ka gore, ke tile gae ke noši. Ka khwathane^{ng} o be o na le mang. Nna nkešû ke ge thegolo tha lena ke the bone. Nkabe o re tšware. Monna o ilê a gana go kwa lentšû lewe. O ilê a thôma go tiya mosadi. Le ga go le bjale a ka a

927

K34/82

28

mmots'a. O ilé a mogo bats'a, ka moswana ba tsoga ba bolabola taba ya bona. Banna ba ilé ba sola monna. Polabolo ya monna, o ilé a re, ba di yo phepedisa ke dikhwatha, nka#be ke ba ts'were. O ilé a lefa mosadi wa gwe, ka khomo.

58 Banna ba kokona t'hogo ya khomo. Ke gona ba sithela leina la moedi. Ke khwathaneng, e phepedisitse motabo wa mosadi, ka baka la dikhwatha tsa yona. Ke moka ya napa ya ba leina. Basadi ba ja mala a khomo. Bona ba re, Khwathaneng ke makhitèle ke peelo e ta mmo-laya. Monna o ilé a napa a kweriwa ke basadi ka gore ke makhitèle. Monna yo la wa moutswi le leina la gwe a ta ka la nyarêla. ~~mafello a taba ya Khwathaneng.~~

59 Ramalaty. go be go dula mopha-la-borwa wa ga malaty, ke bona ba bina noko. O tshabileng ga geno. Ke ge ba nwele bjala. Ke tshabilê ramalatsi, ka baka la go ntoêla bana baka. Khane ke wena malaty le malatyana

927

K34/82

29

ba we ba ilego ba ganetsana, mongwe a re, letsatsi le tšwa phagong, mongwe a re le tšwa budibeng. O ilê a ba fetola ka gore ke nyepô ya bagologolo. Moedi o no-o, e ka no ba ramalatyi. Ke gore letsatsi le ka no tšwa go šna. Magane a bona a napa a fêla a e ta mo we. Moedi ba napa ba re ke Ramalatyi. mafellô.

60 Khorong. E ilê ya hwetsana leina le we ka baka la monna wa ga Madiagane. A be a e theta ka gore ke nna lešoboro le ôpêla kôma, bagolo ba tha e o-pele. Ge a na le molato le motho, wa gwe o swanetše go fêla khorong. Le molatonyana, o no o kwa a re, ke ya khorong. Ba ilê ba mo kwêra ka gore ke makhorong. Noka ba napa ba re ke Khorong. E ilê ya hwetsana leina ka mokhwa o we.

61. Mosela-tšhwene (mothela-tšhwene.)

Ke moedi, ka baka la gore o êla ka pula. O ilê wa rediwa leina le we ke batsumi. Ba ilê ba tsoša phuthi, ya tšhaba e libile ka moeding. Ka moragô ba o-kwa di no gobola di eme felo go thii.

927

K34/82

30

Ba ilê ba makala. Ke phuthi mang ya go no êma. Ba ilê ba ya ba na le maseme. Ge ba fittha, ba bôna, dimpja di lebeletšê godimu ga mothare.

62 Ba ilê ba langwa. Ge ba lebella go dimu, ba bôna mothela o lekeletšê godimu ga thethare. Mmalô! di lethetsitšê phuthi di bukilê tšhwene. Motho a napa are, ke thebila. Ke gore le ge ba ka tšwêlapele le go-tsona ba ka the ke ba bolaya. Ba ilê ba re, re ka bolaya ke difaka mo re ka thwa ~~re~~ re phoša thebila the we ka mafsi-ka. Ba ilê ba tiya dimpja tšatšatšatšaba. Ba napa ba goma, ba boêla gae. Ba napa ba rêla moedi gore ke moselattšhwene. Mafellô.

63 Mosetetswana. Le ôna ke moedi. Le ôna o retšê ke batsumi. Moedi o we, o be o na le diphôlôfotswana tšê ba di bitsûgo disete. Ka buthii sesete. Disete kabuntšii, ka bothii thesete. Phôlôfotswana e we e lekana le mankôbô wa go ja ditšwiyana tšê dikhogo. Disete di bitsûa dimpja di le kholê, ka go lla ga tšona. Mollêlê ya tšona di